

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 520 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хаида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Ekspost siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	

INFRATUZILMA VA BOZOR INFRATUZILMASI TUSHUNCHALARINING NAZARIY TAVSIFI

G'aniyev Botir Baxtiyorovich

Namangan muhandislik-qurilish instituti,
Iqtisodiyot kafedrası mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarini yoritishga bag'ishlangan bo'lib, bu atamalarning nazariy tavsifi bayon etilgan. Infratuzilmalarni rivojlantirish jarayonlari yoritilgan. Mavzuga oid dolzarb muammolar tahlil qilingan va ularning yechimlari bo'yicha fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar: infratuzilma, bozor infratuzilmasi, korxonalar, obyektlar.

Abstract: The article is devoted to the analysis of the concepts of infrastructure and market infrastructure, presenting a theoretical overview of these terms. The processes of their development are examined. Current issues related to the topic are analyzed, and suggestions for possible solutions are provided.

Key words: infrastructure, market infrastructure, enterprises, facilities.

Аннотация: Статья посвящена освещению понятий "инфраструктура" и "рыночная инфраструктура", в которой представлено теоретическое описание данных терминов. Освещены процессы их развития. Изучены актуальные проблемы по теме и представлены мнения о возможных решениях.

Ключевые слова: инфраструктура, рыночная инфраструктура, предприятия, объекты.

KIRISH

Milliy iqtisodiyotning rivojlanishi ijtimoiy yo'naltirilgan bozor munosabatlariga asoslanar ekan, unga xos infratuzilmani rivojlantirish zarur. Infratuzilma — bu jamiyatdagi kundalik hayot va iqtisodiy faoliyatni ta'minlovchi asosiy tuzilmalar yig'indisidir. Infratuzilma biznes, mintaqa yoki mamlakatning asosiy jismoniy tizimlari sifatida belgilanadi va ko'pincha jamoat tovarlari yoki sanoat jarayonlarini ishlab chiqarishni o'z ichiga oladi. Infratuzilmaga transport tizimlari va jamoat transporti, aloqa tarmoqlari, kanalizatsiya, elektr energiyasi va suv ta'minoti tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlari kiradi. Bu kabi obyektlarni ijtimoiy infratuzilma obyektlari tarkibiga kiritish mumkin. Umumiy olganda, inson hayotida va faoliyatida unga xizmat qiluvchi ijtimoiy infratuzilma obyektlari bo'lishi zarur. Hozirgi davrda bunday infratuzilmasiz insonning yashashi juda qiyin. Inson atrofidagi shart-sharoitlarni yaratish va yaxshilash nuqtai nazaridan bunday muhit infratuzilma tarkibidagi obyektlar faoliyati bilan izohlanadi. Masalan, inson bugungi hayotida zarur bo'lgan infratuzilmasiz umuman yashay olmaydi. Eng zarur infratuzilma — bu ijtimoiy infratuzilma bo'lib, inson atrofidagi muhit aynan ushbu obyektlar faoliyatidan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Infratuzilma va bozor infratuzilmasining nazariy asoslari iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, ularning rivojlanish bosqichlari va tarkibiy tuzilmasi yuzasidan turli yondashuvlar mavjud.

Umuminsoniy va iqtisodiy yondashuvlar

Abulqosimov H.P. va boshqalar (2007) o'zining "Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni boshqarish" asarida infratuzilmani iqtisodiyotni rivojlantirishda bazaviy tayanch sifatida talqin qiladi. Mualliflar, ayniqsa, ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmaning o'zaro bog'liqligini, resurslar harakati va aholi farovonligiga ta'sirini ta'kidlaydi.

Kichik biznes va bozor infratuzilmasi

A. A. Aripov (2025) kichik biznes va tadbirkorlik rivojida bozor infratuzilmasining ahamiyatini alohida ajratib ko'rsatadi. Uning fikricha, moliyaviy institutlar, savdo tizimlari, axborot xizmatlari va mehnat bozori institutlari

samarali ishlamas, erkin iqtisodiy muhit rivojlanmaydi. Shuningdek, Aripov (2021) o'zining boshqa ishlarida davlat tomonidan bozor infratuzilmasini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ham tahlil qiladi.

Tashqi adabiyotlarda yondashuv

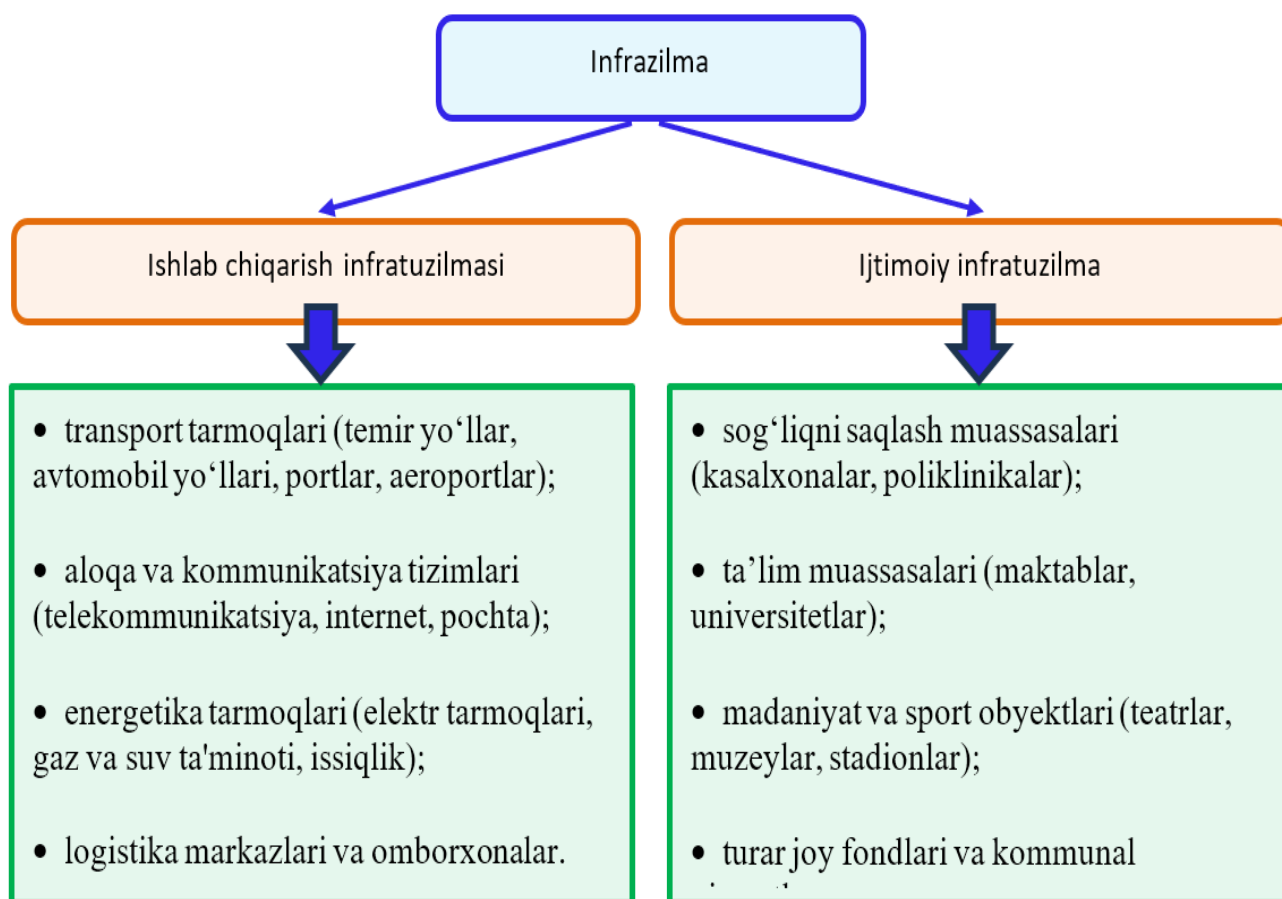
M.M. Maksimtsev va V.Ya. Gorfinkel (2007) tomonidan tahrir qilingan "Менеджмент малого бизнеса" darsligida infratuzilma, ayniqsa, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda kichik korxonalarni qo'llab-quvvatlovchi omil sifatida yoritiladi. Bozor infratuzilmasi qismlarining samarali ishlashi kapital aylanishini tezlashtirishi, mehnat va moliyaviy resurslarning erkin harakatiga yordam berishi qayd etiladi.

Zamonaviy ilmiy maqolalar tahlili

Bozor infratuzilmasining turlari – moliyaviy institutlar, axborot tarmoqlari, savdo xizmatlari, litsenziyalash va nazorat institutlari haqidagi tasniflar "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" jurnalida e'lon qilingan maqolalarda keng yoritilgan (masalan: Xudoyqulov S.K. va Buranova L.V., 2021). Mualliflar infratuzilma sub'yektlarining hududlar kesimidagi faoliyatini iqtisodiy salohiyat ko'rsatkichi sifatida baholaydilar.

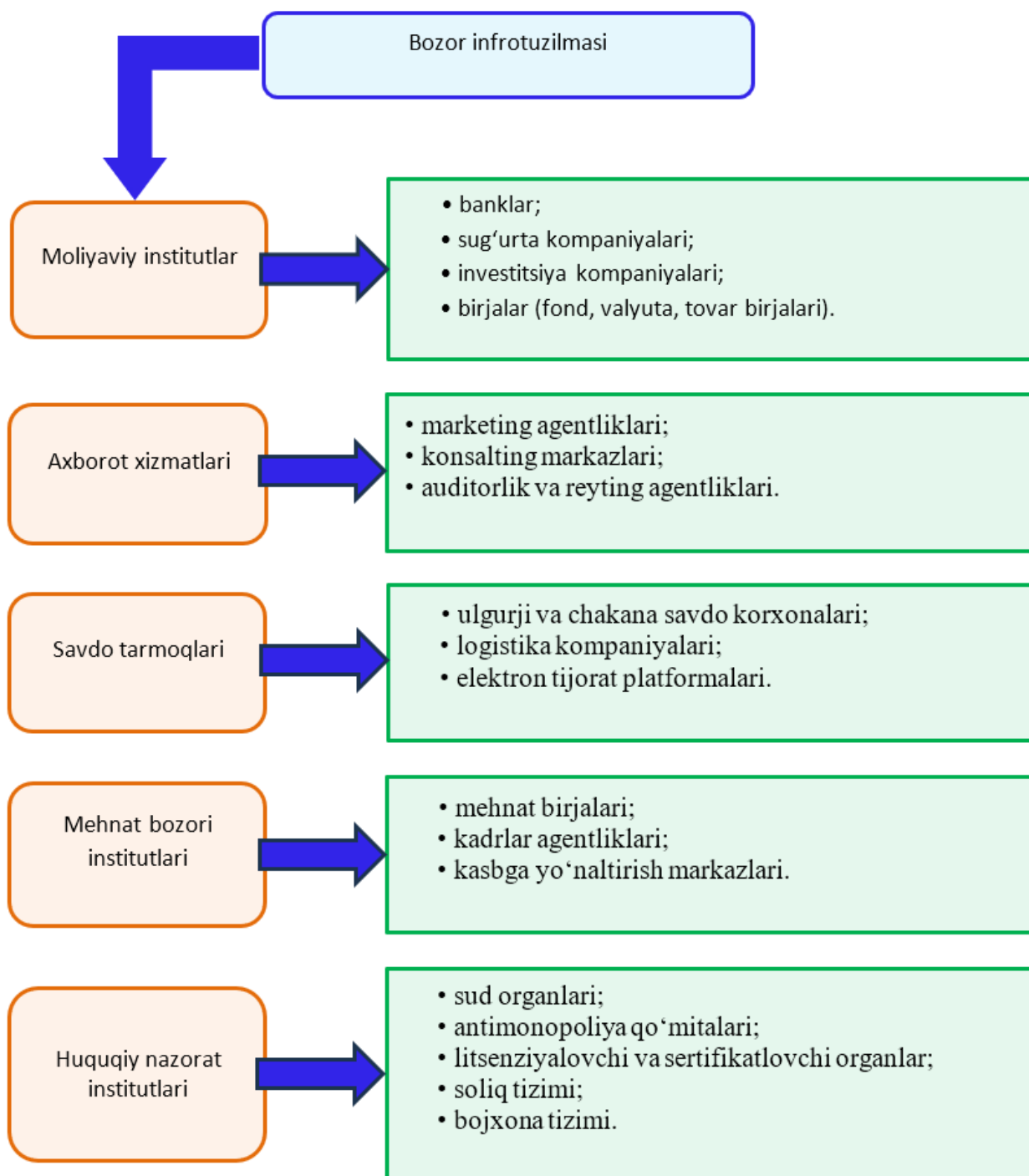
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Shunday qilib, infratuzilma (infrastructure) — bu iqtisodiyot va jamiyatning samarali faoliyat yuritishini ta'minlaydigan yordamchi tarmoqlar va tizimlar majmuasidir. U, asosan, ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarga xizmat qiladigan obyektlardan iborat bo'lib, ishlab chiqarish infratuzilmasi va ijtimoiy infratuzilma tarkibidagi obyektlarga bo'linadi.

1-rasm. Infratuzilma va uning ikkiga bo'linishi

Bozor iqtisodiyoti sharoitida turli mulk shakllariga oid korxonalar faoliyati mavjud bo'lib, bu korxonalarga xizmat ko'rsatuvchi, bozorga xos infratuzilma muhiti ham shakllantirilishi zarur bo'ladi. Ya'ni, bozor infratuzilmasi korxonalarga xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar va mexanizmlar yig'indisidir. Masalan: bank tizimi, soliq organlari, bojxona tizimi, erkin iqtisodiy zonalar, konsalting kompaniyalari, sug'urta tizimi, audit, auksionlar, yarmarkalar, birjalar, yirik, o'rta va kichik biznes korxonalari va boshqalar.

2-rasm. Bozor infratuzilmasining tasniflanishi

Demak, bozor infratuzilmasi (market infrastructure) — bu tovar, xizmat, kapital, mehnat va boshqa bozorlar faoliyatini tashkil etish va ularning samarali ishlashini ta'minlaydigan institutlar, qoidalar va texnik vositalar majmuasidir. Bozor infratuzilmasi obyektlariga moliyaviy institutlar, axborot xizmatlari, savdo tarmoqlari, mehnat bozori institutlari, huquqiy va nazorat institutlari kiradi.

Shunday qilib, bir tomondan inson faoliyati, ikkinchi tomondan esa bozor subyektlari faoliyati uchun xizmat qiluvchi jami infratuzilmalarning rivojlanishini ta'minlash bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Infratuzilma bilan bozor infratuzilmasi o'rtasidagi farq nimada? Infratuzilma deganda, insonning sa'y-harakatlarida ishtirok etadigan barcha xizmat ko'rsatuvchi obyektlar tushuniladi. Hozirgi davrda insonning

yashashi, oziqlanishi, ta'lim olishi, dunyoqarashini kengaytirishi, sog'lig'ini saqlashi, shaxs sifatida rivojlanishi va boshqa ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlar yaratilgan bo'lishi lozim. Bu esa, avvalo, ijtimoiy infratuzilma tarkibiga kiruvchi birinchi darajali obyektlar faoliyati orqali ta'minlanadi. Inson uchun bu shart-sharoitlar ichida transport, elektr energiyasi, suv, gaz ta'minoti, tarbiya-ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash tizimi, madaniy hordiq obyektlari eng muhim infratuzilmalar hisoblanadi.

Bozor infratuzilmasiga esa yuqorida qayd etilganidek, bozor subyektlarining iqtisodiy faoliyatida xizmat ko'rsatuvchi obyektlar kiradi. Boshqacha aytganda, biznes jarayonini tashkil etishda ishtirok etuvchi barcha obyektlarni bozor infratuzilmasi tarkibiga kiritish mumkin. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlariga asoslangan sa'y-harakatlarda raqobat asosida ishtirok etuvchi barcha obyektlar bozor infratuzilmasiga taalluqli deb hisoblanadi.

Bugungi kunda ijtimoiy infratuzilma bozor infratuzilmasiga nisbatan rivojlanganroq ko'rinadi. Shu bilan birga, bozor infratuzilmasini rivojlantirishda mavjud muammolar ko'proq ekanligi kuzatilmoqda. Chunki bozor subyektlari, ya'ni biznes vakillarining faoliyati hali kutilgan darajada natija bermayotgani kuzatilmoqda. Kichik biznes subyektlarini davlat tomonidan tartibga solish borasida chora-tadbirlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, ko'plab holatlarda muammolarga duch kelinmoqda.

Xususan, kredit resurslarining cheklanganligi, sug'urta tizimining samarali ishlamayotganligi, soliq undirishdagi o'ziga xos muammolar mavjudligi bu fikrlarimizning dalilidir.

Davlat tomonidan bozor subyektlarini (ayniqsa kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini) tartibga solish sohasida belgilangan maqsadlarga muvofiq infratuzilmalarni tejamkor va «yashil» energiyaga yo'naltirish bo'yicha sezilarli ishlar hali ko'zga tashlanmayapti. Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar kam jalb qilinmoqda, mavjud loyihalarning asosiy qismini esa gaz va neft sohalari tashkil etmoqda.

Shunga qaramay, hozirgi davrda respublika va mahalliy boshqaruv organlari tomonidan bozor infratuzilmasini rivojlantirishga doir chora-tadbirlar ko'rib chiqilmoqda. Ayniqsa, tumanlar miqyosida mavjud vaziyatni yaxshilashga qaratilgan vazifalar asosiy ustuvorlik sifatida belgilanmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalari mazmun va mohiyat jihatidan bir-biridan farq qiladi. Bugungi kunda ushbu tushunchalar uchun qat'iy va aniq qabul qilingan ta'riflar mavjud emas. Biroq yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, quyidagicha umimlashtirish mumkin:

Infratuzilma — bu muayyan jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini va aholi farovonligini ta'minlashga xizmat qiluvchi turli tarmoqlardagi obyektlar yig'indisidir. Qisqacha qilib aytganda, infratuzilma — bu jamiyat va iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlovchi umumiy tarmoqlar majmuasidir.

Bozor infratuzilmasi — bu bozor munosabatlari sharoitida bozor subyektlari faoliyati uchun xizmat qiluvchi turli tarmoqlardagi obyektlar yig'indisidir. Boshqacha aytganda, bu — bozorda raqobatbardosh iqtisodiy faoliyatni tashkil etish va samarali yuritish uchun zarur institutlar va mexanizmlar tizimidir.

Yuqoridagi fikr va mulohazalardan ko'rinib turibdiki, infratuzilma va bozor infratuzilmasini rivojlantirish zaruriyati milliy iqtisodiyotdagi o'sish tendensiyalarini ta'minlash, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishda yuqori samaradorlikka erishish, kapital aylanishini tezlashtirish kabi dolzarb vazifalarning muvaffaqiyatli bajarilishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston iqtisodiyotida makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarur infratuzilma va bozor infratuzilmasi salohiyati mavjud. Shu bilan birga, xorijiy tajriba asosida hududlarda barcha infratuzilma obyektlarini rivojlantirish uchun ularning xususiyatlaridan kelib chiqib, moliyaviy resurslarni samarali va ta'sirchan o'zlashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abulqosimov H.P. va boshqalar. Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni boshqarish. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007-yil.
2. Aripov O.A. Kichik biznes va tadbirkorlik: darslik. — Namangan: "Mashrab" nashriyoti, 2025-yil. — 353 b.
3. Aripov O.A. O'zbekistonda kichik biznesni davlat tomonidan tartibga solish va ishbilarmonlik muhitini rivojlantirish. — Toshkent: "Lesson Press" nashriyoti, 2021-yil. — 225 b.
4. Menegment malogo biznesa: Uchebnik / Pod red. prof. M.M. Maksimtseva i prof. V.Ya. Gorfinkelya. — Moskva: "Vuzovskiy uchebnik", 2007-yil.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>